

**Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ**

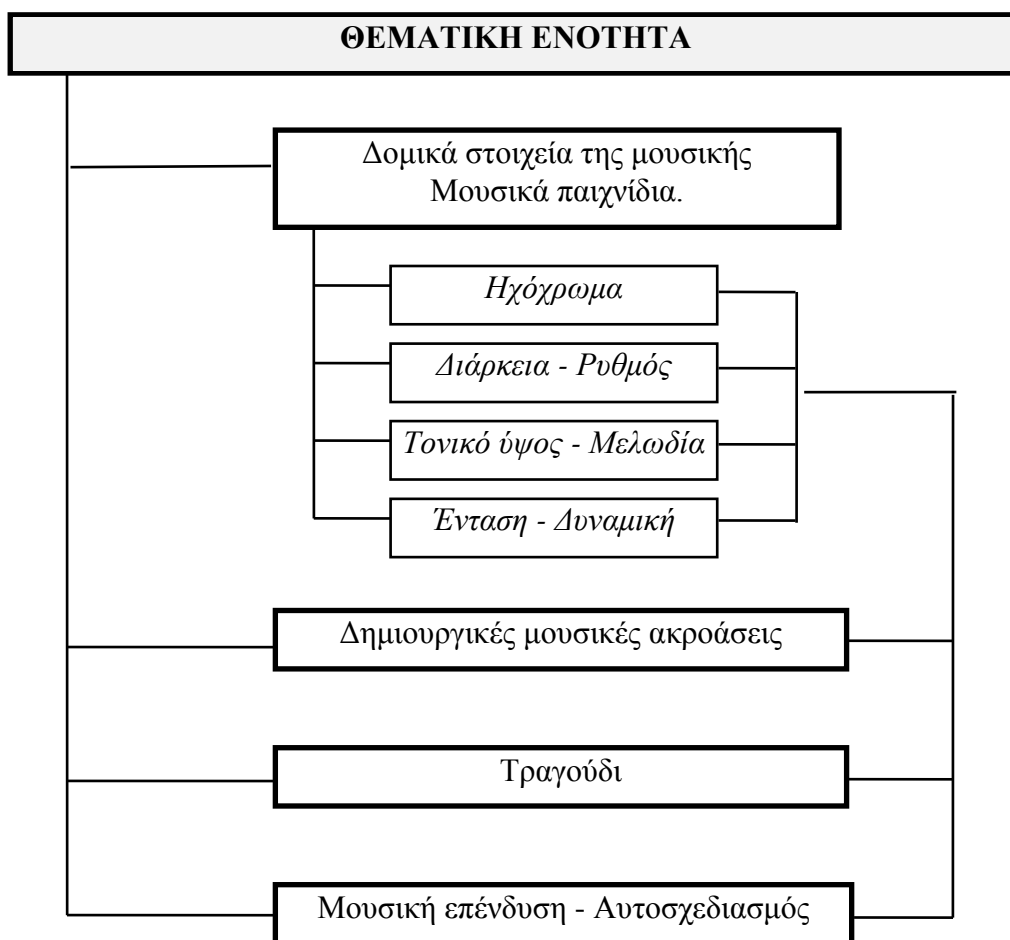
Παναγιώτης Τσιρίδης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σύνδεση της αισθητικής αγωγής, με τους άλλους τομείς του αναλυτικού προγράμματος του νηπιαγωγείου έχει διατυπωθεί σε διάφορες φάσεις της ιστορίας της παιδαγωγικής, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει αποκτήσει και πάλι πολλούς υποστηρικτές μέσα από μία πιο διευρυμένη θεώρηση του αναλυτικού προγράμματος.

Αυτή τη σύνδεση θελήσαμε να πετύχουμε μαζί με τους συναδέλφους του νηπιαγωγείου του Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Αθηνών την περίοδο 1994-96, καλύπτοντας ταυτόχρονα δύο ανάγκες του εκπαιδευτικού μας προγράμματος. Η πρώτη ήταν η ύπαρξη ενός κατάλληλου θεματικού πλαισίου, οικείου στα παιδιά, που θα εξυπηρετούσε την επίτευξη των στόχων της μουσικής αγωγής, και η δεύτερη, η σε βάθος κατανόηση των θεμάτων που επεξεργαζόταν ο/η νηπιαγωγός με την ομάδα των παιδιών μέσα από τις βιωματικές δραστηριότητες που μπορούσε να μας προσφέρει η μουσική. Έτσι δουλεύοντας σε συνεργασία ο/η νηπιαγωγός με το μουσικοπαιδαγωγό καταφέραμε η μουσική να ενσωματωθεί με το διπλό αυτό ρόλο στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου.

Στο ίδιο πλαίσιο, εργαστήκαμε στο Ράλειο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο, όσοι αποτελούσαμε την ομάδα των μουσικοπαιδαγωγών του Πρότυπου Μουσικού Κέντρου Πειραιά, συνδέοντας τους στόχους της μουσικής αγωγής με τα μαθήματα «Εμείς και ο κόσμος» για την Α΄ και Δ΄ τάξη (1997) και «Τα μαθηματικά μου» για την Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου (1998).

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΙΝΑΚΑ

Παρακάτω αναλύεται συνοπτικά ο πίνακας της σελίδας 1, που αποτελεί το σκελετό της επεξεργασίας θεματικών ενοτήτων μέσω της μουσικής.

ΘΕΜΑ:

Το θέμα μπορεί να προέρχεται από οποιονδήποτε τομέα αγωγής και ανάπτυξης του νηπιαγωγείου που έχει προγραμματίσει ο/η νηπιαγωγός ή προκύπτει από την ομάδα των παιδιών.

Η επεξεργασία του θέματος μέσω της μουσικής προϋποθέτει τόσο την γνώση των στόχων της μουσικής αγωγής όσο και των στόχων που υπαγορεύει το αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου.

Οι στόχοι της μουσικής αγωγής μπορούν να αναλυθούν σε τέσσερις κεντρικούς άξονες: τα δομικά στοιχεία της μουσικής - μουσικά παιχνίδια, τις δημιουργικές μουσικές ακροάσεις, το τραγούδι και τις μουσικές κατασκευές - αυτοσχεδιασμός.

• ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ - ΜΟΥΣΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ¹

Με ιδέες εμπνευσμένες από το αρχικό θέμα οργανώνουμε μουσικά παιχνίδια και δραστηριότητες με σκοπό την αισθητηριακή και αντιληπτική καλλιέργεια των παιδιών στα δομικά στοιχεία της μουσικής.:

α) *ΗΧΟΧΡΩΜΑ - ΧΡΟΙΑ ΤΟΥ ΗΧΟΥ*: Παιχνίδια και δραστηριότητες όπου το παιδί αναπτύσσει την ικανότητα να διακρίνει ήχους, με βάση τη χροιά τους όπως για παράδειγμα η διάκριση μεταξύ δύο ανθρώπινων φωνών, η διάκριση διαφορετικών ήχων από το περιβάλλον, αλλά και η διάκριση μεταξύ διαφορετικών μουσικών οργάνων.

β) *ΔΥΝΑΜΙΚΗ - ΕΝΤΑΣΗ ΤΟΥ ΗΧΟΥ*: Διακρίσεις, εκτελέσεις και εξερεύνηση των διαφορετικών δυναμικών του ήχου από ακραίες εντάσεις (δυνατά - σιγά) έως και ενδιάμεσες λεπτές αποχρώσεις.

γ) *ΔΙΑΡΚΕΙΑ - ΡΥΘΜΟΣ*: Ανάπτυξη της ρυθμικής αντίληψης των παιδιών με μουσικοκινητικά παιχνίδια και ρυθμικές συνοδείες τραγουδιών. Διάκριση, κατανόηση και εκτέλεση της διαφορετικής διάρκειας των ήχων.

δ) *ΤΟΝΙΚΟ ΥΨΟΣ - ΜΕΛΩΔΙΑ*: Ανάπτυξη της ακουστικής ικανότητας διάκρισης τόνικών διαφορών (χαμηλή και ψηλή φωνή). Ικανότητα διάκρισης και αναπαραγωγής με τη φωνή μικρών μελωδιών.

• ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ.

Μ' αυτόν τον όρο εννοούμε τις μουσικές ακροάσεις που γίνονται σε μία ομάδα, με την ενεργό συμμετοχή των μελών της. Η ενεργή συμμετοχή σε μία μουσική ακρόαση εξασφαλίζεται όταν μπορέσουμε να μεταφέρουμε το μουσικό ερέθισμα σε άλλες μορφές έκφρασης όπως το δράμα, η ζωγραφική, η δημιουργία μιας ιστορίας ή και η παράλληλη μουσική συνοδεία.

¹ Η ανάπτυξη αυτή των στόχων συνοδευόμενη από δραστηριότητες μουσικών παιχνιδιών ξεκινά από την ανέκδοτη εργασία των Μιχάλη Γρηγορίου, Γιώργου Κουρουπού, Νίκου Κυπουργού και Δημήτρη Μαραγκόπουλου με θέμα «Μία πρόταση για την ανάπτυξη του μουσικού αισθητηρίου στα παιδιά των δημοτικών σχολείων» που έγινε το 1983 για λογαριασμό του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς

Η μουσική που χρησιμοποιούμε μπορεί να περιγράφει μία ιστορία δοσμένη από τον/την νηπιαγωγό πάνω στο θέμα, να δημιουργεί μια νέα ιστορία με αφορμή μόνο το θέμα που επεξεργαζόμαστε ή και να αποτελεί πρωτογενές υλικό μιας φανταστικής ιστορίας χωρίς αρχικές δεσμεύσεις., Η ιστορία που θα δημιουργηθεί μπορεί να γίνει αφορμή στη συνέχεια για δραματική έκφραση ή εικαστική αναπαράσταση, με οδηγό πάντα την μουσική που προτείνουμε για ακρόαση. Με όλα τα παραπάνω το παιδί κατανοεί καλύτερα το αρχικό θέμα, βιώνοντας το μέσα από την μουσική και τις άλλες τέχνες.

Τα μουσικά έργα που ακούμε μπορεί να είναι επιλογές όλων των μουσικών ειδών. Αρχικά είναι ίσως καλύτερα να χρησιμοποιούμε μουσική με προγραμματικό περιεχόμενο όπως είναι πολλά έργα της «Ρομαντικής» περιόδου ή μουσική από τον κινηματογράφο, το μπαλέτο κ.α.

Οι δημιουργικές μουσικές ακροάσεις αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα μέρη του προγράμματος της μουσικής αγωγής, καλλιεργώντας ευαισθητοποιημένους ακροατές που θα συμμετέχουν ενεργά σε μία μουσική ακρόαση, και όχι παθητικούς δέκτες μιας τυποποιημένης μουσικής παραγωγής.

• ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Το τραγούδι είναι η πιο άμεση μουσική εκδήλωση του ανθρώπου και συνδυάζει το διπλό εκπαιδευτικό ρόλο της μουσικής και του λόγου. Γι' αυτό το λόγο ήταν και είναι η βασικότερη μουσική δραστηριότητα στην προσχολική αγωγή. Αρχικός στόχος είναι η αβίαστη συμμετοχή στο τραγούδι όλων των παιδιών. Μέσα από το τραγούδι όμως μπορούμε να επιτύχουμε και στόχους σχετικούς με τα δομικά στοιχεία της μουσικής που αναφέραμε παραπάνω.

Τα τραγούδια που προτείνουμε στα παιδιά προέρχονται είτε από την Ελληνική μουσική παράδοση που έχει πλούσια συλλογή από παιδικά τραγούδια και τραγούδια κατάλληλα για παιδική φωνή, είτε από το έντεχνο Ελληνικό τραγούδι, συμπεριλαμβανομένων και αξιόλογων σύγχρονων μουσικών παραγωγών για παιδιά (π.χ. Η Λιλιπούπολη).

• ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ - ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Εδώ, οι στόχοι μας είναι αφενός τα παιδιά να φτάσουν στο σημείο να συνθέτουν, να καταγράψουν και να εκτελούν τη δική τους μουσική μέσα σ' ένα πλαίσιο συνειδητής οργάνωσης των ήχων και αφετέρου να έχουν τη χαρά της δημιουργίας και της ελεύθερης έκφρασης που μπορεί να προσφέρει η ομαδική δημιουργία και ο αυτοσχεδιασμός. Πέρα όμως από τους βασικούς αυτούς στόχους, έχουμε πάλι την ευκαιρία να επεξεργαστούμε τα δομικά στοιχεία της μουσικής που αναφέραμε παραπάνω.

Η πορεία που ακολουθούμε είναι παρόμοια μ' εκείνη των δημιουργικών μουσικών ακροάσεων. Αρχικά επενδύουμε ηχητικά μία ιστορία ή ένα παραμύθι με ιδέες που προκύπτουν από τη συλλογική εργασία της ομάδας. Έτσι μπορούμε να αφηγηθούμε το παραμύθι ενώ τα παιδιά θα παίζουν τους ήχους που έχει συμφωνήσει η ομάδα. Αργότερα μπορούμε να αφαιρέσουμε την αφήγηση του παραμυθιού και να παίζουμε μόνο τη μουσική συνοδεία. Μ' αυτό το τρόπο, έχουμε δημιουργήσει μία καθαρή μουσική σύνθεση.

Μπορούμε να κάνουμε τέτοιες μουσικές συνθέσεις και με ένα ποίημα ή ένα πίνακα ζωγραφικής σχετικό με το θέμα που επεξεργαζόμαστε. Μπορούμε ακόμα να κάνουμε μουσική με αρχικό ερέθισμα μόνο μία λέξη, όπως για παράδειγμα ένα συναίσθημα, πάνω στο οποίο τα παιδιά θα δημιουργήσουν μία μουσική σύνθεση ή έναν αυτοσχεδιασμό.

Οι δημιουργίες αυτές μπορούν να γίνουν με κρουστά μουσικά όργανα, με αυτοσχέδια μουσικά όργανα, και με τη φωνή μας.

Σε κάθε οργανωμένο θέμα που ετοιμάζει ο/η νηπιαγωγός δεν αναπτύσσονται κάθε φορά όλες οι παραπάνω ενότητες. Οι στόχοι της μουσικής αγωγής αναπτύσσονται σταδιακά μέσα από την επεξεργασία διαφορετικών θεμάτων.